

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره مبارکه قدر

استاد ضرابی بهمن ۱۳۹۹

جلسه اول ۹۹/۱۱/۳

آیه شریفه: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ - به نام خداوند رحمتگر مهربان»

عنوان : آغاز، فراز و فرود

برای آن که کلمه طیبه «بسم الله الرحمن الرحيم» از تازه‌های نامنتهای اسرار، جلوه‌ای کند و تحفه‌ای از جوار ربّ هدیه نماید، لازم است بدو و ختم سوره مبارکه را مرور کنیم تا به موضوع محوری آن منتقل شویم؛ چرا که معتقدیم در کلام حکیم تعالی، آغاز و فراز و فرود - از نظر محتوا - همه یک حقیقت است. و هرچه در سوره به ظهور می‌رسد از جلوات بسم الله الرحمن الرحيم است. اول چیزی که در تلاوت این آیه شریفه باید با خود داشته باشیم، قلبی حاضر و محض توجه محبوب است که با همه اشتیاق و نیاز او را می‌خواند .

به نام آنکه رحمان و رحیم است به نام آنکه خلاق کریم است

اولین آیه با «إنا» شروع می‌شود و آخرین آیه با «سلام»، این یعنی «إنا سلام» یعنی پیام «إنا» سلام و «سلام» بیان دیگری از «إنا» است. یا بگو «إنا» آمده است تا بندگان خدا را بسوی «سلام» که از نامهای خداوند است ببرد «هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ - اوست خدایی که جز او معبودی نیست همان فرمانروای پاک سلامت [بخش و] مؤمن [به حقیقت حقه خود که] نگهبان عزیز جبار [و] متکبر [است] پاک است خدا از آنچه [با او] شریک می‌گردانند.» (حشر/۲۳)

دیگر اینکه یکی از نامهای بهشت، دَارُ السَّلَام است. «لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَهُوَ وَلِيُّهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ» - برای آنان نزد پروردگارشان سرای عافیت است و به [پاداش] آنچه انجام می دادند او یارشان خواهد بود.» (انعام/۱۲۷).

و یا به تعبیر دیگر می‌خواهد ما را در معرض تجلیات اسم سلام الهی قرار داده، بسوی بهشت خدا ببرد. در واقع این رسالتی است که در این سوی پرده غیب بر دوش پیامبر مکرم اسلام گذاشته می‌شود. اما خداوند در این سوره از ما چه می‌خواهد؟

بسم الله الرحمن الرحيم هست کلید در گنج حکیم

عنوان : رسالتی پیامبرگونه

چنانچه مقصود سخن خداوند در سوره مبارکه قدر، تلقی (دریافت) سلام، حفظ و نگهداری آن در همه امور (من کل أمر) تا یوم الفجر قیامت (آخرین لحظه زندگی در دنیا «قیامت صغری») باشد، چه لوازمی خواهد داشت؟

آنچه را که خداوند به خاطر آن همه کارگزاران الهی، از جمله روح و ملائکه را به صف کرده و در هر امری از امور گسیل داشته است، بی‌شک امر سرنوشت ساز و بسیار سنگین است؛ (نزول دفعی قرآن کریم و انوار وحی الهی). عظمت و بزرگی امر تا آنجایی است که پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله و سلم)، عظیم‌ترین ظرفیت عالم هستی در تحمل آن بار سنگین بخود می‌پیچید. «يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ * قُمْ فَأَنْذِرْ» - پیامبر (ص) وقتی از غار حرا به زیر آمد- ای کشیده ردای شب بر سر، برخیز و انذار بده (بترسان) «(مدثر/۱ و ۲) و همچنین خداوند خود فرموده است که : «إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا» - ما کلام بسیار سنگین (و گرانمایه قرآن) را بر تو القا می‌کنیم. «(مزمّل/۵)

آیا خداوند در این سوره ما را امر به اقتدا و تبعیت از پیامبرش نموده و از ما رسالتی پیامبرگونه خواسته است؟ یعنی ما نیز مأمور به حفظ و نگهداری و تبلیغ قرآن کریم هستیم؟ آیا دریافت اسم سلام الهی و رسیدن به دارالسلام او، پاداش این

چنین مجاهدتی است؟ آیا ما نیز خوانده شده‌ایم تا خود را آماده پذیرش باری سنگین کنیم؟ یا ارتباطی به ما ندارد؟

ای گزیده مر ترا از خلق رب‌العالمین آفرین گوید همی بر جان پاکت آفرین

عنوان : قرآن عهد خدای تعالی است

امام صادق(ع) فرمودند: «القرآن عهد الله الى خلقه فقد ينبغى للمرء و المسلم ان ينظر فى عهده و ان يقرأ منه كل يوم خمسين آية - قرآن پیمان خداوند با خلقش می‌باشد. پس سزاوار است که هر فرد مسلمان به عهد و پیمان خویش نگاه کند و همه روزه، پنجاه آیه از قرآن را بخواند». آری؛ قرآن کتابی است که رستگاری انسان را در دو جهان تضمین می‌کند، همچون مشعلی فروزان، انسان را، از تاریکی‌های جهل و نادانی رهایی می‌بخشد.

و در سرای دیگر، او را، محبوب حضرت پروردگار می‌نماید. امام صادق(ع) فرمود: «در روز قیامت، فردی را برای حساب صدا می‌زنند، پس، قرآن در پیش روی او قرار می‌گیرد و عرض می‌کند: خدایا، من قرآنم و این بنده‌ی تو در راه تلاوت من خود را در سختی انداخته و در دل شب‌ها، مرا تلاوت کرده و قلبش، روشن و اشکش، جاری شده است. پروردگارا، او را از من خشنود کن. همچنان که من از او خشنودم»

ملاصدرا، در تفسیر سوره واقعه، می‌گوید: «بسیار به مطالعه کتب حکما پرداختم، تا آنجا که گمان کردم کسی هستم، ولی همین که بصیرتم باز شد، خودم را از علوم واقعی خالی دیدم و در آخر عمر، به فکر رفتم که سراغ تدبیر، در قرآن و روایات محمد و آل محمد(ص) بروم. من یقین کردم که کارم بی‌اساس بوده است؛ زیرا در طول عمرم، به جای نور، در سایه ایستاده بودم. از غصه، جانم آتش گرفت و قلبم شعله کشید، تا رحمت الهی دستم را گرفت و مرا با اسرار قرآن آشنا کرد و شروع به تفسیر و تدبیر در قرآن کردم و در خانه‌ی وحی را کوبیدم، درها باز شد و پرده‌ها کنار رفت و دیدم، فرشتگان به من می‌گویند: «سلام علیکم طبتم فادخلوها خالدین- (سوره زمر، آیه ۷۳)»

من، اکنون که دست به نوشتن اسرار قرآن زدم، اقرار می‌کنم که قرآن، دریای عمیقی است که جز با لطف الهی، امکان ورود در آن نیست. ولی چه کنم که عمرم کوتاه و بدنم ناتوان، قلبم شکسته و سرمایه‌ام کم، ابزار کار ناقص و روحم کوچک است.»

چنگ در گفته یزدان و پیغمبر زن و بس

کانچه قرآن و خبر نیست فسانه است و هوس

عنوان : استعانت از عظیم‌ترین آیه قرآن کریم

آنکه می‌خواهد قرآن را خوب بفهمد و خوب به آن عمل کند؛ باید از اولین و عظیم‌ترین آیه قرآن «بسم الله الرحمن الرحيم» شروع کند؛ از این رو وقتی شخصی به امام کاظم (علیه‌السلام) عرض کرد: کدام آیه در کتاب خداوند بزرگ‌تر است؟ حضرت فرمود: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هُوَ اسْمُ اللَّهِ الْأَكْبَرُ» (مستدرک الوسائل ج ۴ ص ۱۵۷)

و نیز باید دانست که جواز و شرط ورود به بهشت، توفیق در فراگیری همین آیه عظیم است؛ سلمان فارسی می‌گوید: پیامبر اکرم (ص) فرمودند: «لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ أَحَدٌ إِلَّا بِجَوَازِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»

همچنانی که وقتی وارد بهشت شود به فرموده پیامبر اکرم (صلي الله عليه و آله): در بهشت شهری است به نام مدينة الرحمة که بی نهایت زیباست، هر که به آن رسید از زحمت رست و به رحمت پیوست. در آن شهر خانه‌ای است به نام بیت الجلال که درهای بسیار دارد و کلید درهای آن بسم الله الرحمن الرحيم است.» (جامع الاحادیث والمراسیل ج ۸ ص ۱۳۳)

چون بنده مؤمن بسم الله را با اخلاص بر زبان راند درها باز شود و از سوی خداوند ندا شود که مُلْكُ این خانه و ولایت این شهر را به تو سپردیم. (کشف الاسرار و عدة الابرار، ج ۹، ص ۲۱۶).

بیاپید خداوند را به عظیم ترین آیه قرآنش به رحمانیت و رحیمیتش بخوانیم و در دعای خود آنگونه باشیم که خداوند از ما می‌خواهد و از ما خشنود می‌شود، پیامبر رحمت (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود: «إِنَّ أَوَّلَ شَيْءٍ كَتَبَهُ اللَّهُ فِي اللَّوْحِ الْمَحْفُوظِ: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، إِنْى أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا، لَا شَرِيكَ لِي، إِنَّهُ مَنْ اسْتَسْلَمَ لِقَضَائِي، وَصَبَرَ عَلَى بَلَائِي، وَرَضِيَ بِحُكْمِي، كَتَبْتُهُ صَدِيقًا، وَبَعَثْتُهُ مَعَ الصَّدِيقِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - اولین چیزی که خداوند در لوح محفوظ نگاشت، این بود: بسم الله الرحمن الرحيم ، به تحقیق که من خدایی هستم که جز من خدایی نیست، شریکی ندارم، هر که به قضای من تسلیم شود و بر بلای من صبر کند و به حکم من راضی شود، نام او را در جرگه صدیقان می‌نویسم و او را در روز قیامت با صدیقان محشور می‌گردانم.» (ابن النّجار) جامع الاحادیث والمراسیل ج ۱۸ ص ۲۵۳)

ای دوست هر آنچه هست نور رخ توست فریاد رس دل نظر فرخ توست
چه خوش است صوت قرآن ز تو دلربا شنیدن به رخت نظاره کردن سخن خدا شنیدن